

28. studenoga 2006.

Izvješće o analitičkom pregledu Hrvatska

Poglavlje 9. – Financijske usluge

Datumi sastanaka tijekom analitičkog pregleda
Eksplanatorni sastanak: 29. – 30. ožujka 2006.
Bilateralni sastanak: 4. – 5. svibnja 2006.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Pravna stečevina obuhvaćena ovim poglavljem uključuje pravila za izdavanje odobrenja za rad, poslovanje i nadzor financijskih institucija i uređenih tržišta. Financijske institucije koje su obuhvaćene pravnom stečevinom mogu poslovati u cijeloj Europskoj uniji, u skladu s načelom "europske putovnice" i "kontrole matične države", ili osnivanjem podružnica ili pružanjem usluga na prekograničnoj osnovi.

U području **banaka i financijskih konglomerata** u pravnoj stečevini navode se zahtjevi za izdavanje odobrenja za rad, poslovanje i bonitetni nadzor kreditnih institucija, kao i zahtjevi koji se odnose na izračunavanje zahtjeva za adekvatnošću kapitala, koji se primjenjuju na kreditne institucije i na investicijska društva. Dvije relevantne direktive nedavno su ponovno objavljene u pročišćenoj verziji kako bi obuhvatile novi okvir za kapitalne zahtjeve na temelju Sporazuma o kapitalu Basel II. Pravna stečevina u ovom sektoru također propisuje pravila koja se odnose na dodatni nadzor financijskih konglomerata te na osnivanje, poslovanje i bonitetni nadzor poslovanja institucija za izdavanje elektroničkog novca. Od kreditnih se institucija zahtijeva da se pridruže službeno priznatom sustavu osiguranja depozita, koji mora osigurati minimalnu zaštitu od 20.000 eura po deponentu. Pravna stečevina određuje pravila koja se odnose na godišnja i konsolidirana izvješća banaka i drugih financijskih institucija. Njome se također usklađuju određene odredbe koje se odnose na reorganizaciju i likvidaciju kreditnih institucija s podružnicama u više država članica.

Na području **osiguranja i mirovinskih fondova** nekoliko direktiva određuje pravila koja se odnose na izdavanje odobrenja za rad, poslovanje i nadzor društava za životno i neživotno osiguranje. Posebne odredbe postoje u sektoru neživotnog osiguranja za suosiguranje, putno osiguranje, osiguranje kredita i osiguranje pravnih troškova. Prava stečevina utvrđuje pravila za dodatni nadzor grupe osiguravatelja. Ona isto tako obuhvaća bonitetni regulatorni okvir za poslove reosiguranja u Zajednici u cilju uklanjanja prepreka za obavljanje poslova reosiguranja, kao što je obveza za društva za reosiguranje da daju imovinu u zalog. Direktivom o posredovanju i zastupanju u osiguranju utvrđuje se zakonski okvir za početak poslovanja i poslove posredovanja u osiguranju i reosiguranju za fizičke i pravne osobe koje posluju u Zajednici. U području osiguranja od automobilske odgovornosti nekoliko direktiva usklađuje zahtjeve koji se odnose na osiguranje od osobne odgovornosti s obzirom na motorna vozila u cilju olakšavanja slobodnog kretanja robe i ljudi, posebice ukidanjem graničnih kontrola za osiguranje od automobilske odgovornosti. Direktiva 2003/41/EZ uređuje poslove i nadzor institucija za mirovinsko osiguranje. Pravna stečevina također propisuje pravila za godišnja i konsolidirana izvješća društava za osiguranje. Ona također usklađuje određene odredbe koje se odnose na reorganizaciju i likvidaciju društava za osiguranje s podružnicama u više država članica.

S obzirom na **infrastrukturu financijskog tržišta**, Direktiva o aranžmanima za financijske kolaterale ima za cilj smanjenje i usklađivanje formalnih zahtjeva i postupaka za formiranje i provođenje kolaterala u cijeloj Europskoj uniji, dok se Direktivom o konačnosti namire nastoji smanjiti sistemski rizik povezan s insolventnošću sudionika u platnim sustavima i u sustavima namire vrijednosnih papira.

Na području **tržišta vrijednosnim papirima i investicijskih usluga** Direktiva o tržištima financijskih instrumenata i njezine provedbene mjere određuju sveobuhvatan regulatorni režim koji obuhvaća odobrenja za rad, poslovanje i nadzor investicijskih poduzeća i uređenih tržišta. Direktiva o prospektima i njezine provedbene mjere jačaju zaštitu ulagača, određujući

da svi prospekti, gdje god da se izdaju u EU-u, moraju pružati jasne i opsežne informacije koje su im potrebne za donošenje investicijskih odluka. Pravna stečevina također propisuje minimalne zahtjeve za transparentnost za društva koja kotiraju na burzi, što se tiče periodičnih i kontinuiranih informacija. Direktiva o manipuliranju tržištem i njezine provedbene mjere uvode usklađeni i sveobuhvatan upravni režim za zabranu i pravno gonjenje u vezi s otkrivanjem povlaštenih informacija i manipuliranjem tržištem. Pravna stečevina isto tako zahtijeva da države članice uspostave barem jedan službeno priznati sustav za naknadu štete ulagateljima, koji nudi naknadu do 20.000 eura. Zakonodavstvo o investicijskim fondovima (UCITS) određuje opća osnovna pravila za izdavanje odobrenja za rad, nadzor, strukturu i poslove investicijskih fondova kako bi se olakšala prekogranična raspodjela udjela u fondovima u EU-u te kako bi se osigurala adekvatna zaštita ulagača.

II. USKLAĐENOST DRŽAVE I SPOSOBNOST PROVEDBE

U ovom dijelu ukratko se prikazuju informacije koje je dostavila Hrvatska, kao i rasprava sa sastanka u okviru analitičkog pregleda. Hrvatska je iskazala da prihvaća pravnu stečevinu EU-a u dijelu koji se odnosi na financijske usluge. Hrvatska ne očekuje teškoće u primjeni pravne stečevine do pristupanja Europskoj uniji.

II. a. Banke i financijski konglomerati

Zakon o bankama (Narodne novine 84/2002) uređuje poslovanje banaka, Zakon o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje (NN 109/97, 117/97, 76/99, 10/01, 92/05) uređuje poslovanje stambenih štedionica, dok Zakon o štedno-kreditnim zadrugama (NN 84/02) uređuje poslovanje štedno-kreditnih zadruga. Potonje se ponekad nazivaju kreditnim unijama, dok se stambene štedionice prevode na engleski jezik kao "housing savings banks", odnosno u nekim slučajevima kao "building societies".

U vezi sa zahtjevima koji se odnose na **osnivanje i poslovanje kreditnih institucija**, Zakon o bankama i povezane provedbene mjere uređuju među ostalim i uvjete za osnivanje, dobivanje odobrenja za rad, poslovanje i prekid poslovanja banaka i stambenih štedionica, kao i njihov nadzor.

Za osnivanje banaka i njihovo poslovanje u Hrvatskoj potrebno je ishoditi odobrenje za rad od Hrvatske narodne banke (HNB). Zakon o bankama navodi iscrpnu listu slučajeva kojima HNB odbija zahtjev za izdavanjem odobrenja za rad. Jednako tako, Zakon o bankama navodi i iscrpnu listu okolnosti u kojima je moguće pojedinoj banci oduzeti odobrenje za rad. Za osnivanje podružnica na području Republike Hrvatske strane banke trebaju odobrenje HNB-a. Hrvatsko zakonodavstvo ne uvjetuje dobivanje odobrenja za obavljanje bankovnih usluga provjerom postojanja gospodarske potrebe. Odobrenje za pružanje ostalih financijskih usluga kao što su usluge *leasinga* i *factoringa*, trgovanje instrumentima tržišta novca i ostalim prenosivim vrijednosnim papirima, upravljanje mirovinskim i investicijskim fondovima je odvojeno, ali može biti izdano istodobno kad i odobrenje za obavljanje bankovnih usluga.

Temeljni kapital za osnivanje banke mora iznositi najmanje 40 milijuna kuna (5,5 milijuna eura). Na stambene štedionice i štedno-kreditne zadruge primjenjuju se niži zahtjevi za temeljnim kapitalom, odnosno 20 milijuna kuna (2,7 milijuna eura) za stambene štedionice i 0,1 milijun kuna (0,015 milijuna eura) za štedno-kreditne zadruge. Zakon o bankama uključuje i prijelazne odredbe, koje prestaju vrijediti 31. prosinca 2006., a odnose se na

temeljni kapital štednih banaka koje su odobrenje za rad dobile sukladno Zakonu o bankama i štednim bankama (NN 46/97, 89/98).

Za stjecanje kvalificiranih udjela u pojedinoj hrvatskoj banci kao i naknadno povećanje kvalificiranih udjela iznad određenog praga potrebno je odobrenje HNB-a. Kvalificirani udio definiran je kao udio od 10 % u kapitalu banke ili glasačkim pravima ili udio manji od 10 % ako takav udio omogućuje ulagaču značajan utjecaj na upravljanje bankom.

Sukladno Zakonu o bankama, banke moraju imati upravu koja se sastoji od najmanje dvaju članova. Članovi uprave moraju zadovoljiti kriterij prikladnosti i sposobnosti te moraju imati dostatno profesionalno iskustvo. HNB mora objaviti neprihvatanje kandidata, kao i razloge neprihvatanja.

Zakon o bankama obuhvaća odredbe vezane uz pravo poslovnog nastana (osnivanja podružnica) i slobode pružanja usluga (prekogranično pružanje usluga) za banke koje imaju odobrenje za rad u državama članicama Europske unije. Stupanje na snagu tih odredbi odgođeno je do datuma pristupanja Hrvatske Europskoj uniji.

Hrvatska primjenjuje bonitetne zahtjeve vezano uz izračun jamstvenog kapitala (vlastiti kapital koji ne smije pasti ispod razine temeljnog kapitala), stope adekvatnosti kapitala, upravljanje kreditnim rizikom, ograničenje izloženosti, uključujući velike izloženosti, likvidnosti i ostale rizike, kao i udjele u nefinancijskim institucijama i imovinu. Banka ne smije uložiti više od 30 % jamstvenog kapitala u nefinancijske institucije, kao ni više od 15 % jamstvenog kapitala u jedan subjekt. Izloženost banke prema jednoj osobi ne smije prelaziti 25 % jamstvenog kapitala banke. Velike izloženosti odnose se na rizike koji su jednaki ili prelaze 10 % jamstvenog kapitala banke, dok ukupan iznos velikih izloženosti ne smije preći 600 % jamstvenog kapitala banke.

Kreditne institucije moraju uspostaviti sustav interne revizije i ispuniti određene zahtjeve vezane uz dokumentaciju.

Zakon o bankama uključuje odredbe o konsolidiranom nadzoru nad grupama banaka, uključujući i zahtjeve o izvješćivanju o pokazateljima boniteta na konsolidiranoj osnovi te pravnu osnovu za suradnju HNB-a i stranih supervizora.

Sukladno Zakonu o bankama, Hrvatska narodna banka može zahtijevati od banaka podnošenje izvješća i dostavljanje informacija, uključujući računovodstvene i druge podatke koji se vode u elektroničkom obliku te su potrebni da bi se ocijenilo poštivanje zakonskih odredbi. Zakon o bankama ovlašćuje HNB za provođenje izravnog i neizravnog nadzora. On uključuje odredbe koje nalažu zaposlenicima HNB-a i ovlaštenim osobama čuvanje poslovne tajne te ih oslobađa odgovornosti za štetu ako obavljaju svoje dužnosti u dobroj vjeri.

Zakon o bankama ovlašćuje HNB da donosi odluke i nameće mjere za ispravak ako ustanovi kršenje bankarskih propisa. Banke su obvezne provesti korektivne mjere te izvijestiti HNB o njihovim rezultatima u određenom roku. Detaljno su opisane mjere koje se poduzimaju ako banke ne poštuju politike upravljanja rizikom ili ako se njihova stopa adekvatnosti kapitala spusti ispod zakonom propisane razine. Među ostalim, HNB može dovesti banku pod posebnu upravu ako ona propusti provesti korektivne mjere čiji je cilj poštivanje zahtjeva povezanih s adekvatnošću kapitala ili ako se stopa adekvatnosti kapitala banke spusti ispod jedne trećine zakonskog minimuma.

Hrvatska je navela da Zakon o štedno-kreditnim zadrugama nije usklađen s pravnom stečevinom. Novi Zakon o kreditnim unijama bit će donesen do kraja 2006. s ciljem otklanjanja preostalih neusklađenosti s pravnom stečevinom EU-a. Naime, neke od postojećih štedno-kreditnih zadruga morat će ograničiti raspon usluga te ishoditi odobrenje za rad sukladno novom Zakonu o kreditnim unijama. Druge će se pak transformirati u štedne banke čije će osnivanje, poslovanje i nadzor biti uređeni Zakonom o kreditnim institucijama, a njegovo je donošenje predviđeno u prvom tromjesečju 2008. godine.

Zahtjevi vezani uz **adekvatnost kapitala** banaka obuhvaćeni su Zakonom o bankama i Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka (NN 17/2003, 120/2003, 149/2005), dok Zakon o tržištu vrijednosnih papira i Pravilnik o minimalnoj likvidnosti brokerskih društava (NN 118/03) obuhvaćaju zahtjeve o adekvatnosti kapitala koji se odnose na investicijska društva.

Što se tiče banaka, Hrvatska smatra da su odredbe koje se odnose na pozicijski rizik, rizik namire, rizik druge ugovorne strane te valutni rizik gotovo u potpunosti obuhvaćene izračunom zahtjeva za kapitalom. Stopa adekvatnosti kapitala određena je kao omjer između jamstvenog kapitala i njezine rizikom ponderirane imovine. Stopa adekvatnosti kapitala mora iznositi najmanje 10 %. Što se tiče investicijskih društava, odredbe koje se odnose na zahtjev za temeljnim kapitalom i tržišni rizik nisu inkorporirane u hrvatsko zakonodavstvo. Hrvatska smatra da su odredbe koje se odnose na nadzor i kontrolu velikih izloženosti u velikoj mjeri transponirane, ali priznaje da je određene odredbe povezane s područjem primjene, temeljnim kapitalom, objavljivanjem, bonitetnim nadzorom i knjigom trgovanja tek potrebno transponirati u hrvatsko zakonodavstvo.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s pročišćenom, izmijenjenom i dopunjenom konsolidiranom Direktivom o poslovanju banaka (2006/48/EZ) te pročišćenom izmijenjenom i dopunjenom Direktivom o adekvatnosti kapitala (2006/49/EZ) donošenjem novog Zakona o kreditnim institucijama te novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira tijekom 2008. godine. Sukladno objavljenim planovima, novi Zakon o kreditnim institucijama kojim se spomenute direktive inkorporiraju u hrvatsko zakonodavstvo bit će donesen u ožujku 2008., dok će provedbene mjere i operativne upute biti donesene u rujnu 2008. godine. Planirani datum primjene je 1. siječnja 2009. te će svi pristupi izračunu zahtjeva za kapitalom biti odmah dostupni. Nije naveden planirani raspored za inkorporiranje zahtjeva o adekvatnosti kapitala investicijskih tvrtki putem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira, čije se donošenje očekuje 2008. godine.

Hrvatsko zakonodavstvo ne uključuje pravila o nadzoru **institucija elektroničkog novca**. Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2000/46/EZ donošenjem novog Zakona o institucijama elektroničkog novca tijekom 2007. godine.

U hrvatskom zakonodavstvu ne postoji sveobuhvatni okvir koji uređuje dodatni nadzor **financijskih konglomerata**, iako i nedavno doneseni Zakon o osiguranju i Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (HANFA) sadržavaju odredbe vezane uz suradnju i razmjenu informacija s drugim domaćim i stranim nadzornim tijelima. Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2002/87/EZ tijekom 2008. donošenjem Zakona o dodatnom nadzoru financijskih konglomerata te izmjenama i dopunama relevantnih propisa koji uređuju spomenuti sektor.

U Hrvatskoj postoji službeno priznat **sustav osiguranja depozita** sukladno Zakonu o osiguranju depozita (NN 177/04). Njime upravlja Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB).

Članstvo u sustavu osiguranja depozita obvezno je za sve hrvatske banke i stambene štedionice te podružnice stranih banaka u Hrvatskoj ako njihovi depoziti nisu pokriveni sustavom osiguranja depozita u njihovoj matičnoj državi. Sustav osiguranja depozita financira se na *ex ante* osnovi prikupljanjem premija od banaka koje iznose do 0,3 % vlasničkog kapitala u trenutku početka poslovanja i 0,125 % osiguranih depozita svako tromjesečje. DAB može zahtijevati uplatu diferencijalnih premija ovisno o izloženosti riziku pojedine banke. Ciljana veličina sustava osiguranja depozita iznosi 2,5 % osiguranih depozita, međutim, u praksi je sustav ispražnjen zbog isplata velikom broju deponenata kao rezultat stečaja banaka do kojih je došlo nakon bankarske krize sredinom 1990-ih. Isplata osiguranih depozita financirana je izdanjem obveznice 2000. godine. Od tada se premije koriste za servisiranje i eventualno povlačenje obveznice, tako da fond nije narastao te cilj od 2,5 % još nije ostvaren.

DAB pokriva depozite fizičkih osoba kod hrvatskih banaka i stambenih štedionica do iznosa od 100.000 kuna (14.000 eura). Sustav ne pokriva depozite pravnih osoba i depozite kod štedno-kreditnih zadruga, kao niti depozite članova upravnih ili nadzornih odbora banaka, depozite dioničara s više od 5 % prava glasa te anonimne depozite. Sredstva koja su rješenjem suda određena kao sredstva dobivena pranjem novca također se isključuju iz sustava osiguranja depozita. Ne postoje pravila za određivanje potraživanja deponenata prema banci, kao niti definicije zajedničkih računa i osiguranog pokrića po zajedničkim računima.

Isplate naknada koje proizlaze iz sustava aktiviraju se isključivo u trenutku objavljivanja stečaja banke. Rok za isplatu naknada iz sustava je tri mjeseca od početka stečajnog postupka te on može biti produžen 90 dana sukladno odluci DAB-a.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 94/19/EZ donošenjem novog Zakona o osiguranju depozita do kraja 2007. godine.

Računovodstvo banaka i njihovih podružnica uređeno je Zakonom o bankama, Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o reviziji i Zakonom o štedno-kreditnim zadrugama (vidi također Poglavlje 6. – Pravo trgovačkih društava).

Banke su prema Zakonu o računovodstvu dužne sastavljati financijska izvješća sukladno Međunarodnim računovodstvenim standardima. Sva financijska izvješća moraju proći revizorsku provjeru te biti objavljena. HNB propisuje kontni plan za banke i stambene štedionice, kao i oblike i sadržaj financijskih izvješća za potrebe nadzora poslovanja, uključujući i zahtjeve vezane uz objavljivanje.

Hrvatska namjerava usuglasiti zakonodavstvo s Direktivom o računovodstvu banaka i Direktivom o računovodstvu podružnica banaka donošenjem novog Zakona o kreditnim institucijama tijekom 2008. godine.

Postupci koji se odnose na **reorganizaciju i likvidaciju banaka** uređeni su Zakonom o bankama (NN 84/02), Stečajnim zakonom (NN 61/04), Zakonom o trgovačkim društvima (NN 118/2003) i Zakonom o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (NN 53/91).

Nadležno tijelo za reorganizaciju i likvidaciju banaka je Hrvatska narodna banka. HNB može u određenim okolnostima koje su definirane Zakonom o bankama staviti banke pod posebnu upravu (vidi prije u tekstu). Hrvatsko zakonodavstvo također omogućuje dobrovoljnu i prisilnu likvidaciju banaka. U slučaju kad se HNB odluči za pokretanje prisilne likvidacije, Državna agencija za osiguranje depozita i rehabilitaciju banaka (DAB) imenuje jednog ili više likvidatora. Ako je postupak stečaja ili likvidacije pokrenut u njihovoj matičnoj državi, likvidacija podružnica stranih banaka je obvezna.

Zakon o bankama nalaže HNB-u objavljivanje odluke o pokretanju postupka prisilne likvidacije protiv neke banke (u Narodnim novinama i dvama dnevnim listovima), međutim, objavljivanje odluke nije predviđeno u slučaju posebne uprave. Zakon o trgovačkim društvima i Stečajni zakon predviđaju obvezu obavješćivanja vjerovnika o postupku likvidacije ili stečaja trgovačkog društva.

Hrvatski Stečajni zakon propisuje da se stečajni postupak i njegov učinak određuju sukladno pravu države u kojoj je pokrenut stečajni postupak (*lex concursus*), uz određene iznimke. Nadalje, Stečajni zakon određuje da hrvatski sudovi imaju isključivu nadležnost nad provođenjem stečajnog postupka kod dužnika registriranih u Hrvatskoj, kao i u slučajevima gdje je dužnik osnovao poslovnu jedinicu u Hrvatskoj koja nije pravni subjekt (podružnicu). Pravo koje uređuje slučajeve u kojima je riječ o likvidaciji slijedi slična načela te je određeno Zakonom o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2001/24/EZ do 2007. godine.

Što se tiče **administrativne sposobnosti**, poslovanje banaka i stambenih štedionica nadzire Hrvatska narodna banka (HNB), dok štedno-kreditne zadruge trenutačno nadzire Ministarstvo financija. Na datum sastanka u okviru analitičkog pregleda poslovale su 34 banke (preko 79 % ukupne aktive financijskog sektora), četiri stambene štedionice (1,7 % aktive financijskog sektora) te 124 štedno-kreditne zadruge (0,5 % ukupne aktive financijskog sektora).

HNB je neovisna, javna pravna osoba, osnovana sukladno Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci (NN 36/01). Unutar njezina Sektora bonitetne regulative i nadzora banaka trenutačno djeluje pet direkcija: Direkcija za bonitetnu regulativu i analizu bankarskog sustava, Direkcija za bonitetnu analizu, Direkcija za izravni nadzor upravljanja rizicima, Direkcija za specijalistički izravni nadzor banaka te Direkcija za licenciranje i tržišno natjecanje. Na datum bilateralnog sastanka u okviru analitičkog pregleda u Sektoru bonitetne regulative i nadzora banaka bilo je zaposleno 95 djelatnika, od čega 51 u dvjema direkcijama koje obavljaju izravni nadzor i 20 u Direkciji za bonitetnu analizu. HNB provodi nadzor na procjeni rizičnosti nadziranih institucija. U razdoblju od 2003. do 2005. usredotočenost izravnog nadzora poslovanja polagano se počela premješati s cjelokupnog poslovanja nadziranih institucija na ciljane izravne nadzore. HNB-ov izravni nadzor obuhvatio je 85 % ukupne aktive bankarskog sektora u 2005. godini.

Hrvatska narodna banka sklopila je sporazume o suradnji s relevantnim nadzornim tijelima četiriju matičnih država čije banke imaju značajnu prisutnost na hrvatskome tržištu (Austrija, Italija, Njemačka i Mađarska) te namjerava zaključiti takav sporazum s relevantnim nadzornim tijelima u Francuskoj. Hrvatska narodna banka je u svojstvu domaćeg nadzornika Zagrebačke banke također sklopila sporazum o razumijevanju s relevantnim nadzornim tijelima u Bosni i Hercegovini.

Na državnoj razini 2003. osnovan je Odbor za nadzor financijskog sektora s ciljem jačanja suradnje među domaćim nadzornim tijelima. HNB je 28. rujna 2006. sklopio sporazum o suradnji s Hrvatskom agencijom za nadzor financijskih usluga, koja je osnovana 1. siječnja 2005. spajanjem triju postojećih nadzornih tijela (vidi dalje u tekstu).

Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB) koja upravlja službeno priznatim sustavom osiguranja depozita ima otprilike 20 zaposlenika.

II. b. Osiguranje i mirovinski fondovi

Osnovni zakon koji u Hrvatskoj uređuje **životno i neživotno osiguranje** je Zakon o osiguranju, Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05) te Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (NN/140/05). Zakon o osiguranju prihvaćen je 2005. te je stupio na snagu 1. siječnja 2006. godine.

Hrvatsko zakonodavstvo razlikuje 18 različitih vrsta neživotnog osiguranja te pet glavnih vrsta na području životnog osiguranja:

- Vrste neživotnog osiguranja: osiguranje od nezgode, zdravstveno osiguranje, osiguranje cestovnih vozila, osiguranje tračnih vozila, osiguranje zračnih letjelica, osiguranje plovila, osiguranje robe u prijevozu, osiguranje od požara i elementarnih šteta, ostala osiguranja imovine, osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila, osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica, osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila, ostala osiguranja od odgovornosti, osiguranje kredita, osiguranje jamstva, osiguranje od raznih financijskih gubitaka, osiguranje troškova pravne zaštite, putno osiguranje.

- Vrste životnog osiguranja: životno osiguranje, rentno osiguranje, dodatna osiguranja životnog osiguranja, ostala životna osiguranja (tontine, osiguranje s kapitalizacijom, poslovi osiguranja koji uključuju očuvanje kapitala odnosno plaćanje minimalnih kamata), životna i rentna osiguranja vezana uz jedinice investicijskih fondova (poslovi vezani uz jedinice).

Društva za osiguranje trebaju dozvolu od HANFA-e za osnivanje i poslovanje u Hrvatskoj. Dozvola za obavljanje poslova osiguranja može biti ograničena na određene vrste osiguranja. Zakon o osiguranju određuje podatke koje je potrebno priložiti zahtjevu za izdavanje odobrenja za obavljanje poslova osiguranja, kao i iscrpan popis okolnosti u kojima zahtjev za izdavanjem odobrenja za obavljanje poslova osiguranja može biti odbijen ili odobrenje za obavljanje poslova osiguranja može prestati vrijediti. Društva za osiguranje moraju prije osnivanja podružnice u stranoj državi dobiti odobrenje nadzornog tijela. Hrvatsko zakonodavstvo ne uvjetuje izdavanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja provjerom postojanja gospodarske potrebe.

Strano društvo za osiguranje mora osnovati podružnicu kako bi moglo poslovati u Hrvatskoj. Osobe koje imaju sjedište odnosno prebivalište u Republici Hrvatskoj mogu osigurati svoje aktivnosti samo u Hrvatskoj. Podružnice stranih društava za osiguranje moraju dobiti dozvolu za obavljanje poslova osiguranja te ispuniti iste zahtjeve kao i domaća društva za osiguranje, posebno što se tiče zahtjeva za kapitalom. Zakon o osiguranju obuhvaća odredbe koje se odnose na pravo poslovnog nastana (osnivanja podružnica) i slobodu pružanja usluga (prekogranično pružanje usluga) za društva za osiguranje sa sjedištem u državama članicama EU-a. Stupanje na snagu tih odredbi odgođeno je do datuma pristupanja Hrvatske Europskoj uniji.

Za prijenos portfelja potrebno je prethodno odobrenje HANFA-e. HANFA mora biti obaviještena o izračunu premija kako bi mogla provjeriti jesu li one oblikovane sukladno aktuarskim načelima. Društvo za osiguranje može biti osnovano kao dioničko društvo ili društvo za uzajamno osiguranje. Povlaštene dionice dioničkog društva za osiguranje mogu iznositi do najviše 25 % ukupnih dionica dioničkog društva za osiguranje.

Za stjecanje kvalificiranog udjela u društvu za osiguranje te za stjecanje dionica iznad određenog praga potrebno je odobrenje nadzornog tijela. Kvalificirani udio definiran je kao udio od 10 % u kapitalu društva za osiguranje ili njegovim glasačkim pravima ili udio manji od 10 % ako takav udio omogućuje ulagaču značajan utjecaj na upravljanje društvom za osiguranje. Zakon o osiguranju navodi iscrpan popis okolnosti u kojima HANFA može odbiti zahtjev za izdavanjem odobrenja.

Društva za osiguranje obvezna su nadzornom tijelu redovito dostavljati različite računovodstvene, bonitetne i statističke podatke. To se posebno odnosi na zahtjeve za kapitalom, izračun granične solventnosti te tehničke odredbe. Zakon o osiguranju obuhvaća prijelazne odredbe koje prestaju vrijediti 2010., a odnose se na dostizanje potrebne granice solventnosti društava za osiguranje, pri čemu HANFA može društvu za osiguranje na njegov zahtjev odobriti produljenje razdoblja za usklađivanje za daljnje dvije godine. Za pojedine vrste osiguranja potrebno je uspostaviti tehničke pričuve za kolebanje šteta i matematičke pričuve. Jamstveni kapital društva za osiguranje obuhvaća osnovni kapital i dopunski kapital. Jamstveni kapital društva za osiguranje mora iznositi 15 milijuna kuna (2,1 milijun eura) ako ono obavlja poslove osiguranja samo iz pojedine vrste neživotnih osiguranja, odnosno 22,5 milijuna kuna (3,1 milijun eura) ako društvo obavlja poslove osiguranja iz svih vrsta neživotnih osiguranja. Minimalni jamstveni kapital društva koje obavlja poslove životnih osiguranja mora iznositi također 22,5 milijuna kuna (3,1 milijun eura). Kod određenih vrsta osiguranja potrebna je viša granična solventnost. Hrvatska određuje pravila vezana uz dopuštena ulaganja imovine s ciljem zaštite ulaganja. U osnovi su dopuštena ulaganja u vrijednosne papire iz Hrvatske, država članica Europske unije i država članica OECD-a unutar određenih ograničenja, osim ako nadležno nadzorno tijelo nije dopustilo drukčije.

Hrvatski ured za osiguranje pravna je osoba koja u pravnom prometu s trećim osobama predstavlja udruženje društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Članstvo je obvezno za društva za osiguranje koja nude obvezno osiguranje u prometu (osiguranje od automobilske odgovornosti).

Hrvatsko zakonodavstvo sadržava relevantne odredbe o propisanim informacijama za ugovaratelja osiguranja kod sklapanja ugovora o osiguranju. Ugovaratelj osiguranja može obavijestiti osiguratelja o odustajanju od ugovora o životnom ili neživotnom osiguranju u roku od 30 dana i u tom slučaju ne snosi obveze koje proizlaze iz relevantnog ugovora. Oglašavanje društava za osiguranje nije zabranjeno.

Hrvatska planira uskladiti zakonodavstvo na ovom području, uključujući i dio koji se odnosi na zahtjeve za višom graničnom solventnosti, do kraja 2008. godine.

U Hrvatskoj su na snazi određeni propisi vezani uz **specifična neživotna osiguranja**. To se posebice odnosi na suosiguranje te u nešto manjoj mjeri na osiguranje kredita, osiguranje troškova pravne zaštite i putno osiguranje. Hrvatska planira uskladiti zakonodavstvo na ovom području do kraja 2008. godine.

Hrvatski Zakon o osiguranju sadržava odredbe o **grupama osiguravatelja**, uključujući definiciju grupe osiguravatelja te pravila o izvješćivanju, upravljanju rizikom, zahtjevima za kapitalom i dodatnom nadzoru. Matično društvo odgovorno je za ispunjavanje obveza grupe osiguravatelja u cjelini.

Hrvatska planira uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 98/78/EZ do 2008. godine.

Hrvatska nema specifičnih odredbi koje se odnose na **reosiguranje**. Međutim, odredbe Zakona o osiguranju koje se primjenjuju na društva za životno i neživotno osiguranje također se primjenjuju i na društva za reosiguranje. Poslovanje društava za reosiguranje nadzire HANFA.

Za osnivanje i poslovanje društava za reosiguranje potrebno je ishoditi odobrenje za obavljanje poslova reosiguranja. Društvo za reosiguranje može biti osnovano samo kao dioničko društvo. Odobrenje za obavljanje poslova reosiguranja odnosi se na poslove reosiguranja iz svih skupina reosiguranja te pravi razliku između poslova životnog i neživotnog reosiguranja. Tehničke pričuve razlikuju se ovisno o vrsti poslova te moraju udovoljiti određenim zahtjevima sigurnosti, profitabilnosti, utrživosti i diversifikacije. Zakon o osiguranjima određuje kategorije u koje društvo smije ulagati imovinu. Za obavljanje poslova reosiguranja potreban je minimalan kapital od 22,5 milijuna kuna (3,1 milijun eura). U Hrvatskoj ne postoje zahtjevi koji se odnose na kolateral između osiguravatelja i reosiguravatelja. Strana društva za reosiguranje uživaju jednak tretman.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2005/68/EZ tijekom 2008. godine.

Osiguranje u prometu regulirano je Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05) i Zakonom o osiguranju (NN 151/05).

Društva za osiguranje koja nude obvezna osiguranja u prometu (osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, osiguranje od automobilske odgovornosti, osiguranje zračnog prijevoznika, odnosno operatora zrakoplova, od odgovornosti za štete nanese trećim osobama i putnicima te osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon, odnosno jahte, od odgovornosti za štete nanese trećim osobama) moraju biti članovi Hrvatskog ureda za osiguranje. Hrvatsko osiguranje od automobilske odgovornosti prihvaća se na području svih država članica Sustava osiguranja zelene karte. Osiguranje od automobilske odgovornosti mora biti ugovoreno kod društva za osiguranje koje ima odobrenje za obavljanje poslova osiguranja od automobilske odgovornosti u zemlji. Hrvatska primjenjuje tzv. *bonus-malus* sustav. Odgovorni osiguratelj dužan je u roku od 30 dana u slučaju neimovinske štete, odnosno u roku od 14 dana u slučaju imovinske štete, nakon podnošenja zahtjeva oštećenoj osobi nadoknaditi štetu ili je odgovarajuće obavijestiti.

Najniža osigurana svota po jednom štetnom događaju vezana uz osiguranje u prometu iznosi:

- U slučaju neimovinske štete nanese:
 - autobusom i teretnim vozilom, odnosno priključnim vozilom 870.000 eura
 - vozilom kojim se prevoze opasne tvari 1.000.000 eura
 - ostalim vozilima odnosno nepoznatim vozilima 470.000 eura

- U slučaju imovinske štete nanese:
 - autobusom i teretnim vozilom, odnosno priključnim vozilom 470.000 eura

- vozilom kojim se prevoze opasne tvari	540.000 eura
- ostalim vozilima odnosno nepoznatim vozilima	200.000 eura

Garancijski fond izvršava obveze nastale na osnovi neimovinskih šteta i imovinskih šteta u različitim slučajevima, uključujući stečaj društva za osiguranje ili nesreće koje su prouzročila ukradena, nepoznata ili neosigurana vozila. Za rješavanje šteta nastalih na temelju osiguranja od automobilske odgovornosti u državi članici EU-a ili državi članici Sustava zelene karte potreban je ovlaštenu predstavnik. Garancijski fond financira se doprinosima društava za osiguranje.

Hrvatska je član Sustava zelene karte. Hrvatski ured za osiguranje obavlja aktivnosti nacionalnog Ureda za osiguranje te istodobno obavlja zadatke garancijskog fonda. Sustavna kontrola osiguranja motornih vozila na hrvatskim granicama ne obavlja se za vozila registrirana u državama članicama Europske unije i EFTA-e sukladno članstvu u Sustavu zelene karte, Multilateralnom sporazumu o ukidanju graničnih kontrola.¹

Zastupanje i posredovanje u osiguranju uređeno je Zakonom o osiguranju. Nadzor nad poslovima posredovanja i zastupanja u osiguranju obavlja HANFA. Poslove posredovanja i zastupanja u osiguranju mogu obavljati pravne i fizičke osobe, dok poslove posredovanja i zastupanja u reosiguranju mogu obavljati samo pravne osobe. I pravne i fizičke osobe djeluju ili neovisno kao posrednici u osiguranju ili su povezani s jednim ili više društava za osiguranje kao zastupnik u osiguranju koji prodaje proizvode osiguranja koji međusobno ne konkuriraju. HANFA strogo tumači načelo međusobnog nekonkuriranja, zastupnici u osiguranju u praksi mogu prodavati proizvode samo jednog društva za osiguranje.

Hrvatski posrednici u osiguranju upisuju se u sudski ili trgovački registar nakon što od HANFA-e dobiju dozvolu za obavljanje djelatnosti posredovanja u osiguranju. Još nije osnovan poseban registar posrednika u osiguranju. Posrednici u osiguranju moraju udovoljiti kriteriju prikladnosti. Zahtijeva se odgovarajuće obrazovanje i reputacija. Podaci se klijentu moraju dati u pismenom obliku i na profesionalan način. Društva za posredovanje u osiguranju koja prvi put budu registrirana 2006., sukladno Zakonu o osiguranju moraju imati osiguranu odgovornost obavljanja djelatnosti u iznosu koji ne smije biti manji od 7.500.000 kuna (1.000.000 eura) po svakom odštetnom zahtjevu, odnosno 11.250.000 kuna za sve odštetne zahtjeve u jednoj godini. Za društva za posredovanje u osiguranju koja su registrirana prije 1. siječnja 2006. godine Zakonom o osiguranju određeno je postupno povećanje minimalnog iznosa osiguranja odgovornosti obavljanja djelatnosti, s 1,5 milijuna kuna (206.000 eura) od 1. siječnja 2007. na 3,5 milijuna kuna (481.000 eura) do siječnja 2011. godine.

Sukladno Zakonu o osiguranju HANFA je ovlaštena obavljati izravni i neizravni nadzor društava za posredovanje u osiguranju. Sankcije za nepoštivanje relevantnih odredbi mogu rezultirati oduzimanjem dozvole za obavljanje djelatnosti posredovanja u osiguranju ili novčanom kaznom u iznosu do 200.000 kuna (27.000 eura).

Računovodstvo društava za osiguranje uređeno je Zakonom o osiguranju, Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o računovodstvu, Zakonom o reviziji (NN 146/06) i

¹ Sustavne provjere osiguranja od osobne odgovornosti vezane uz vozila registrirana u Hrvatskoj ukinute su Odlukom Komisije 2003/564/EZ od 28. srpnja 2003. o primjeni Direktive Vijeća 72/166/EEZ u vezi s provjerama osiguranja od osobne odgovornosti vezanima uz korištenje motornih vozila (SL L 192, 31. 7. 2003., str. 23).

nekolicinom provedbenih mjera koje je donijela HANFA (vidi Poglavlje 6. – Pravo trgovačkih društava).

Društva za osiguranje i reosiguranje obvezna su sukladno Zakonu o računovodstvu sastavljati izvješća sukladno Međunarodnim računovodstvenim standardima. Društvo za osiguranje koje ima vladajući odnos u grupi osiguravatelja dužno je prema Zakonu o osiguranju sastavljati konsolidirana financijska izvješća. Sukladno Zakonu o osiguranju, društva za osiguranje i reosiguranje dužna su objaviti sažeto revidirano godišnje izvješće u javnim glasilima, kao i dostaviti godišnje izvješće HANFA-i u određenom roku.

Sukladno Zakonu o osiguranju, HANFA je ovlaštena donijeti detaljne propise kojima određuje kontni plan društava za osiguranje, kao i vrstu, oblik, izgled, sadržaj i objavljivanje financijskih izvješća.

Reorganizacija i likvidacija društava za osiguranje uređena je Zakonom o osiguranju (NN 151/2005), Zakonom o trgovačkim društvima (NN 118/2003), Stečajnim zakonom (NN 61/04) i Zakonom o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (NN 53/91).

Nadležno tijelo u vezi s reorganizacijom i likvidacijom društava za osiguranje je HANFA. Mjere reorganizacije obuhvaćaju široku paletu instrumenata, kao što je izvanredna uprava, povećanje kapitala, povisivanje razine granične solventnosti. Hrvatsko zakonodavstvo omogućuje redovitu i prisilnu likvidaciju društava za osiguranje. Postupak prisilne likvidacije pokreće HANFA. Zakon o osiguranju nalaže objavljivanje mjera vezanih uz pokretanje postupka prisilne likvidacije i stečaja društva za osiguranje, ali nije predviđeno objavljivanje mjera vezanih uz reorganizaciju. U podružnicama stranih društava za osiguranje u Hrvatskoj mora biti pokrenut postupak likvidacije ako je postupak likvidacije ili stečajni postupak pokrenut u matičnoj državi članici društva za osiguranje.

Odredbe opisane u stavku II. a. koje se odnose na obavješćivanje vjerovnika i pravo koje se primjenjuje uređuje Zakon o trgovačkim društvima, Stečajni zakon, Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima te se primjenjuju *mutatis mutandis* na društva za osiguranje.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2001/17/EZ u 2008. godini.

Što se tiče **mirovinskog osiguranja**, hrvatski sustav mirovinskog osiguranja temelji se na tri stupa. Prvi stup dio je obveznog sustava socijalnog osiguranja, odnosno predstavlja javni mirovinski sustav međugeneracijske solidarnosti. Drugi stup je obvezno mirovinsko osiguranje koje obuhvaća sve zaposlene osobe te se financira na temelju individualne kapitalizirane štednje. Treći stup je sustav dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje. Dobrovoljni mirovinski fondovi mogu biti osnovani kao otvoreni i zatvoreni fondovi, pri čemu pokrovitelji zatvorenih fondova mogu biti trgovačka društva, sindikati ili samozaposlene osobe. I dobrovoljnim i obveznim mirovinskim fondovima upravljaju mirovinska društva. Mirovinske fondove nadzire HANFA.

Obvezne i dobrovoljne mirovinske fondove uređuje Zakon o dobrovoljnim i mirovinskim fondovima (NN 49/99, 63/00, 103/03). Mirovinska društva mogu biti osnovana u obliku dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću. Za osnivanje i poslovanje potrebno je odobrenje HANFA-e. Dobrovoljni mirovinski fond mora imati najmanje 200

članova. Temeljni kapital obveznog mirovinskog društva mora iznositi najmanje 40 milijuna kuna (5,5 milijuna eura), a dobrovoljnog mirovinskog društva najmanje 15 milijuna kuna (2,1 milijun eura). Hrvatskim mirovinskim fondom ne smije upravljati strano društvo za upravljanje mirovinskim fondom ili mu biti pokroviteljem. Članovi uprave i nadzornog odbora mirovinskog fonda moraju zadovoljiti kriterije prihvatljivosti. Rukovodstvo mora zadovoljiti kriterije vezane uz profesionalno iskustvo i kvalifikacije.

Nadzornom tijelu dostavljaju se revidirana financijska izvješća, podaci o prodaji i kupnji imovine, naknadama, naknadama za rad i plaćama članova uprave i zaposlenika. Mirovinski fond obavezan je obavijestiti članove o relevantnim informacijama. Ulaganja dobrovoljnih mirovinskih fondova moraju poštovati određena načela kako bi se osigurala sigurnost ulaganja. Ta načela obuhvaćaju diversificiranje ulaganja i poštivanje adekvatne razine likvidnosti. Mirovinski fond ne smije ulagati više od 20 % imovine izvan Hrvatske niti više od 5 % imovine u istu vrstu imovine. Mirovinski fondovi ne smiju ulagati u nekretnine, vrijednosne papire kojima se ne trguje na javnim burzama i vrijednosne papire koje je izdao mirovinski fond, banka skrbnik ili povezana osoba. Hrvatsko zakonodavstvo ne dopušta mirovinskim fondovima ulaganje u tržište rizičnog kapitala.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2003/41/EZ izmjenama i dopunama Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima do kraja 2006. godine.

Što se tiče **administrativne sposobnosti**, sektor osiguranja i mirovinskog osiguranja uređuje i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) kao pravni sljednik dvaju tijela koja su bila prethodno nadležna za nadzor osiguranja i mirovinskih fondova, odnosno Direkcije za nadzor društava za osiguranje (DINADOS) i Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja (HAGENA). HANFA je neovisna, javna pravna osoba koja se financira iz naknada od imovine i prihoda subjekata nadzora, dok se manjak pokriva iz sredstava državnoga proračuna. U 2005. godini u DINADOS-u je bilo zaposleno 25 osoba. Nova organizacijska struktura nadzora osiguranja prihvaćena je u prosincu 2005. godine. U skladu s njom osnovana su dva odvojena tima, odgovorna za izravan nadzor (sedam osoba) i neizravan nadzor (tri osobe). HAGENA je 2005. imala 42 zaposlenika. Nadzor mirovinskih fondova (izravan i neizravan nadzor, bez specijalizacije) obavljalo je devet osoba. Organizacijska struktura HANFA-e predviđa specijalizirane odjele za izravan i neizravan nadzor.

HANFA ima širok djelokrug nadležnosti koje uključuju donošenje pravnih akata, davanje odobrenja za rad te obavljanje izravnog i neizravnog nadzora nad cijelim nebankarskim financijskim sektorom u Hrvatskoj. HANFA može nametnuti sankcije kao što su oduzimanje dozvola za rad, upućivanje slučajeva u sudsku proceduru te staviti društva iz financijskog sektora pod posebnu upravu. Predsjednik HANFA-e i članovi uprave te njezini zaposlenici dužni su čuvati službenu tajnu te su oslobođeni odgovornosti za štetu ako su obavljali dužnost u dobroj vjeri.

HANFA u obavljanju nadzora surađuje s HNB-om. Sporazum o suradnji dviju institucija potpisan je 28. rujna 2006. godine.

Prije osnivanja HANFA-e, DINADOS i HAGENA potpisali su sporazume o razumijevanju sa Slovenskom agencijom za nadzor osiguranja te Agencijom za nadzor mirovinskog osiguranja Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije.

U 2005. u Hrvatskoj je poslovalo 26 društava za osiguranje, uključujući dva društva za reosiguranje, od čega je 11 društava bilo u stranom vlasništvu. Ukupan godišnji obujam premija osiguranja dostigao je otprilike 7,4 milijarde kuna (1 milijardu eura) (životno osiguranje 1,9 milijardi kuna, odnosno 261 milijun eura, a neživotno osiguranje 5,5 milijardi kuna, odnosno 756 milijuna eura). Nadalje, u Hrvatskoj su poslovala četiri obvezna mirovinska fonda i četiri dobrovoljna mirovinska fonda. Obvezni mirovinski fondovi imaju 1,2 milijuna članova. Ukupna imovina obveznih mirovinskih fondova u 2005. iznosila je 11,7 milijardi kuna (161 milijun eura). Dobrovoljni mirovinski fondovi imaju 56.000 članova te ukupnu imovinu od 228 milijuna kuna (31 milijun eura).

II. c. Infrastruktura financijskog tržišta

Konačnost namire u platnim sustavima i sustavima namire vrijednosnih papira uređena je Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci, Zakonom o tržištu vrijednosnih papira, Zakonom o platnom prometu u zemlji te relevantnim odlukama HNB-a u kojima su obuhvaćene neke odredbe pravne stečevine.

Republika Hrvatska ima tri sustava namire vrijednosnih papira – Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP), Nacionalni klirinški sustav (NKS) i Središnju depozitarnu agenciju (SDA). HSVP se temelji na obračunu transakcija u realnom vremenu na bruto načelu. Sudionici su banke, HNB i SDA. Sudionici u NKS-u su banke, HNB i treće osobe. Namira neto pozicija na obračunskim računima banaka obavlja se na kraju obračunskog dana na računima banaka u Hrvatskoj narodnoj banci. Središnja depozitarna agencija obavlja poslove depozitorija te poslove prijeboja i namira sklopljenih pravnih poslova vrijednosnim papirima. Ona je vlasnik te upravlja sustavom namire vrijednosnih papira. Članovi Središnje depozitarne agencije su brokeri, skrbnici, sudionici na tržištu novca te institucionalni ulagači. Prijeboj i namira temelje se na sljedećim načelima: ugovorena namira, namira pojedinačnih transakcija (po bruto načelu) među sudionicima u namiri i isporuka po isporuci.

Što se tiče zaštite od nesolventnosti članova, nalozi za prijenos uneseni u sustav prije otvaranja postupka pravno su provedivi i obvezujući za treće osobe. Odluka o pokretanju postupka nema retroaktivne učinke na prava i obveze članova. Nalozi za prijenos ne mogu biti opozvani nakon namire.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 98/26/EZ putem novog zakona koji će biti donesen 2007. godine.

Hrvatska je navela da još nema prikladno zakonodavstvo na području **financijskog kolaterala**. Međutim, neki zakonski akti, a posebno Zakon o tržištu vrijednosnih papira, obuhvaćaju određene aspekte Direktive. Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo na ovom području putem novog zakona koji će biti donesen 2007. godine.

Pružatelji/primatelji financijskog kolaterala su određeni subjekti iz javnog sektora (koji nisu definirani u hrvatskom zakonodavstvu), banke i kreditne institucije, društva za osiguranje, društva za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire i društva za upravljanje, investicijska društva i brokerske kuće. Središnja depozitarna agencija djeluje kao agent namire i klirinška kuća. Vrijednosni papiri definirani sukladno Zakonu o tržištu vrijednosnih papira kao dionice, obveznice, trezorski zapisi, blagajnički zapisi, komercijalni zapisi, potvrde o depozitu i drugi vrijednosni papiri izdani u seriji (vrijednosni papiri istog izdavatelja, izdani

istodobno te koji daju ista prava) mogu se koristiti kao kolateral. Depoziti tržišta novca u Hrvatskoj se ne koriste. Repo ugovori nisu uređeni zakonom. Aranžmani za financijske kolaterale i prijenos vlasništva nad financijskim kolateralom su mogući. U određenim slučajevima priznaju se odredbe o konačnom netiranju financijskog kolaterala. Izvršavanje prava korištenja financijskog kolaterala nije dopušteno prema hrvatskom zakonu. Nije potreban formalan pravni akt za ostvarivanje udjela u financijskom kolateralu.

II. d. Tržište vrijednosnim papirima i investicijske usluge

Tržište financijskih instrumenata u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o tržištu vrijednosnih papira (NN 84/02) čije je područje primjene ograničeno na prenosive vrijednosne papire i instrumente tržišta novca. Među ostalim, Zakon o tržištu vrijednosnih papira ne obuhvaća definicije sustavnog internalizatora, multilateralnih trgovinskih platformi, kao niti reguliranih tržišta. Nadzor nad tržištima vrijednosnih papira i investicijskim društvima u Republici Hrvatskoj provodi HANFA.

Sukladno Zakonu o tržištu vrijednosnih papira samo brokerska društva (koja mogu biti organizirana samo kao društva s ograničenom odgovornošću ili dionička društva) i banke mogu obavljati transakcije vrijednosnim papirima, za što im je potrebno prethodno odobrenje HANFA-e. Zakon o tržištu vrijednosnih papira i povezane provedbene mjere među ostalim uređuju uvjete za osnivanje, dobivanje odobrenja za rad i poslovanje brokerskih društava. Zakon određuje podatke koje je potrebno priložiti zahtjevu za izdavanje odobrenja za rad, koji ne uključuju niti program poslovanja niti organizacijsku strukturu. Zakon dalje propisuje okolnosti u kojima HANFA može odbiti izdavanje odobrenja za rad te iscrpan popis okolnosti u kojima se brokeru može oduzeti dozvola.

Hrvatska brokerska društva obvezna su izvijestiti HANFA-u o osnivanju podružnica u inozemstvu. Strana brokerska društva mogu osnovati podružnicu u Hrvatskoj samo nakon dobivanja odobrenja od HANFA-e.

Sukladno Zakonu o tržištu vrijednosnih papira, temeljni kapital brokerskog društva varira od 200.000 kuna (27.000 eura) do 4 milijuna kuna (550.000 eura), ovisno o poslovima koje obavlja brokersko društvo.

Što se tiče drugih odobrenja i zahtjeva vezanih uz poslovanje, Zakon o tržištu vrijednosnih papira ne uključuje definiciju kvalificiranih udjela niti obvezu traženja odobrenja za stjecanje takvih udjela u brokerskim društvima. Zakon o tržištu vrijednosnih papira ne propisuje obvezu članstva u sustavu osiguranja ulagatelja niti nalaže brokerskim društvima poduzimanje razumnih koraka usmjerenih ka sprečavanju sukoba interesa.

Što se tiče zahtjeva vezanih uz zaštitu ulagatelja, sukladno Zakonu o tržištu vrijednosnih papira brokerska društva obvezna su objavljivati svoje opće uvjete, ulagateljima davati točne informacije, izvršavati naloge bez odlaganja, voditi računa o interesima klijenata te djelovati sukladno dobrim praksama profesije. Međutim, među ostalim, Zakon o tržištu vrijednosnih papira ne propisuje pravila u vezi s kategorizacijom klijenata, niti nalaže test prikladnosti niti sveobuhvatne zahtjeve vezane uz testiranje o tome je li posao obavljen najbolje moguće, kao ni cjelovita pravila od postupanju s nalogima klijenata.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira obuhvaća ograničene odredbe u vezi s transparentnošću prije trgovine (kao što je informiranje klijenta u vezi s knjigom naloga), ali ne obuhvaća

sveobuhvatna pravila o transparentnosti i jedinstvenosti tržišta. Zakon nalaže investicijskim društvima provođenje naloga klijenata preko burze ili uređenog javnog tržišta – tzv. pravilo koncentracije.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira obuhvaća odredbe o dobivanju odobrenja za rad i poslovanju burza vrijednosnih papira i uređenih javnih tržišta (koja su podgrupa prvih). Temeljni kapital burze mora iznositi najmanje 1 milijun kuna (137.000 eura). Statut i pravila poslovanja burze mora odobriti HANFA. Međutim, Zakon o tržištu vrijednosnih papira među ostalim ne obuhvaća pravila vezana uz kriterij prihvatljivosti za rukovodstvo reguliranih tržišta, zahtjeve koji se odnose na osobe koje imaju značajan utjecaj na upravljanje uređenim tržištem, kao ni zahtjev da uređena tržišta imaju na raspolaganju dostatna financijska sredstva na početnoj i trajnoj osnovi. Ne postoje pravila (kriterij prikladnosti itd.) vezana uz primanje članova i sudionika na uređeno tržište. Samo brokerska društva koja su članovi burze mogu trgovati na toj burzi.

Hrvatske burze imaju neke ovlasti propisivanja i samostalnog reguliranja u vezi s izvršavanjem trgovine, naknadama, prekidom trgovanja i kotacijama.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2004/39/EZ te njezinim provedbenim mjerama putem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira 2008. godine.

U Republici Hrvatskoj ne postoji službeno priznat **sustav za nadoknadu štete ulagateljima**. Hrvatska je izjavila da namjerava osnovati takav sustav u nadležnosti Središnje depozitarne agencije nakon donošenja novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira 2008. godine.

Uvjeti za uvrštenje i zahtjevi vezani uz transparentnost društava čijim se dionicama trguje uređeni su Zakonom o tržištu vrijednosnih papira. Tijelo nadležno za nadzor poštivanja obveza koje se odnose na transparentnost je HANFA.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira uređuje pravila za uvrštenje te daje HANFA-i ovlasti za propisivanje detaljnijih zahtjeva, među ostalim, vezanih uz temeljni kapital izdavatelja te najnižu nominalnu i tržišnu vrijednost vrijednosnih papira za uvrštenje. Svi vrijednosni papiri izdaju se u nematerijaliziranom obliku. Zakon ne daje HANFA-i ovlasti za odbijanje zahtjeva za uvrštenje ako ono može biti štetno za interese ulagatelja niti da za neko uvrštenje postavi posebne uvjete. Ne postoji najniža granica od 1 milijun eura za tržišnu kapitalizaciju dionica čije se uvrštenje zahtijeva.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira nalaže izdavateljima vrijednosnih papira redovito i kontinuirano objavljivanje određenih podataka. Što se tiče redovitog izvješćivanja, izdavatelji uvršteni u prvu kotaciju na burzi obvezni su objavljivati godišnja, polugodišnja i tromjesečna financijska izvješća o poslovanju. Javna dionička društva (koja su dužna uvrstiti dionice u kotaciju javnih dioničkih društava) moraju HANFA-i dostavljati izvješća jednom tromjesečno, a ona ih stavlja na raspolaganje javnosti putem svoje knjižnice ili objavljivanjem na internetskoj stranici. Sukladno zahtjevu za obveznim uvrštenjem, društva koja izdaju dionice javnom ponudom, čiji temeljni kapital iznosi najmanje 30 milijuna kuna (4,1 milijun eura) te imaju više od 100 dioničara moraju kotirati na burzi.

Što se tiče kontinuiranog informiranja, izdavatelji vrijednosnih papira dužni su odmah izvijestiti javnost o svim informacijama koje se odnose na materijalne činjenice, tj. o svim informacijama i činjenicama koje mogu utjecati na cijenu vrijednosnih papira. Nadalje,

potrebno je obavijestiti HANFA-u ili izdavatelja o svim stjecanjima ili otpuštanjima velikih udjela koji prelaze određeni prag (10 %, 25 %, 50 % i 75 %). Rokovi predviđeni za spomenuto obavješćivanje te objavljivanje informacija od strane izdavatelja dulji su nego rokovi predviđeni pravnom stečevinom. Hrvatsko zakonodavstvo ne obuhvaća pravila koja se odnose na službeno imenovane mehanizme objavljivanja podataka javnosti. Međutim, uz financijska izvješća, velik broj dokumenata o izdavateljima dostupan je u knjižnici HANFA-e.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2001/34/EU te Direktivom 2004/109/EU, kao i njezinim provedbenim mjerama putem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira 2008. godine.

Postojeći Zakon o tržištu vrijednosnih papira uređuje objavljivanje **prospekta** od strane izdavatelja. Izdavatelj vrijednosnih papira obavezan je objaviti prospekt (javna ponuda) ili potencijalnim ulagateljima dostaviti prospekt izdanja vrijednosnih papira (privatna ponuda). Javna dionička društva dužna su prilikom uvrštenja dionica u kotaciju javnih dioničkih društava objaviti samo skraćeni prospekt prilikom uvrštenja dionice u relevantnu kotaciju. Zakon obuhvaća i iznimke od obveze izrade prospekta (kad izdavatelj izdaje dionice radi povećanja temeljnog kapitala, radi provođenja pripajanja itd.), ali te iznimke ne odgovaraju u potpunosti iznimkama iz Direktive.

HANFA nadzire poštivanje spomenutih zahtjeva te mora odobriti prospekte. Rokovi za odobravanje prospekta i važenje prospekta nisu usklađeni s relevantnom direktivom o prospektima.

Prospekt mora sadržavati potpune, točne i objektivne podatke o raznim pitanjima važnim za poslovanje kako bi omogućio potencijalnim ulagateljima objektivnu procjenu potencijalne dobiti i rizika ulaganja. Ne postoji zahtjev da u prospekt bude uključen sažetak. Prospekt se mora izdati kao jedinstven dokument. Zakon nalaže objavu prospekta kao umetka u jednim dnevnim novinama ili objavu mjesta na kojima se prospekt može dobiti. Ne postoje odredbe koje nalažu objavu na internetskim stranicama izdavatelja, uređenog tržišta ili nadležnog tijela. Izdavatelj i osobe koje su potpisale prospekt odgovorne su za njegov sadržaj.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2003/71/EZ te njezinim provedbenim mjerama putem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira 2008. godine.

Pravila koja se odnose na onemogućivanje **zloporabe tržišta** obuhvaćena su Zakonom o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, Zakonom o tržištu vrijednosnih papira, Zakonom o investicijskim društvima, Zakonom o preuzimanju dioničkih društava i Zakonom o trgovačkim društvima. Na području onemogućivanja zloporabe tržišta jedino nadležno tijelo je HANFA.

Hrvatsko zakonodavstvo obuhvaća postupke kod trgovanja uz povlaštene informacije i manipuliranja tržištem. Povlaštenim informacijama smatraju se sve činjenice koje nisu poznate javnosti, a mogle bi utjecati na cijenu instrumenta tržišta kapitala. Zabranjeno je ostvarivanje dobiti na temelju povlaštenih informacija te odavanje spomenutih informacija trećim osobama. Od izdavatelja se zahtijeva obavješćivanje javnosti o trgovanju uz povlaštene informacije, ali ne postoji zahtjev sastavljanja popisa osoba koje imaju pristup povlaštenim informacijama. Manipuliranje tržištem obuhvaća transakcije čija je namjera manipuliranje cijenama te širenje pogrešnih informacija.

Zakon o tržištu vrijednosnih papira slijedi glavne odredbe pravne stečevine u vezi s definiranjem i javnim objavljivanjem trgovanja uz povlaštene informacije te definiranjem manipuliranja tržištem. Zakon o trgovačkim društvima obuhvaća glavne odredbe pravne stečevine u vezi s ponovnim otkupom. Međutim, spomenuti Zakon ne obuhvaća sveobuhvatna pravila usklađena s pravnom stečevinom u vezi s istinitim iskazivanjem preporuka za ulaganje te objavljivanjem sukoba interesa.

Hrvatska namjerava uskladiti zakonodavstvo s Direktivom 2003/6/EU te njezinim provedbenim mjerama tijekom 2008., ponajprije putem novog Zakona o vrijednosnim papirima i Zakona o preuzimanju dioničkih društava.

Društva za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire uređena su Zakonom o investicijskom fondovima (NN 150/05).

Investicijski fond osniva se kao pravna osoba ili zasebna imovina.

Investicijski fondovi i društva za upravljanje moraju od nadzornog tijela dobiti odobrenje za obavljanje poslova. Postoje zatvoreni i otvoreni investicijski fondovi. Kod otvorenih investicijskih fondova s javnom ponudom uz odobrenje za rad potrebno je priložiti ciljeve ulaganja, prospekt fonda, pravila fonda te ugovor zaključen između društva za upravljanje i depozitne banke te ime revizora. Iako je isključiva uloga društva za upravljanje osnivanje i upravljanje investicijskim fondovima, on može obavljati i neke pomoćne djelatnosti. Barem dva člana uprave moraju zadovoljiti kriterije prikladnosti. Najniži iznos temeljnog kapitala za osnivanje investicijskog fonda je 1 milijun kuna (137.000 eura) te u slučaju da ukupna neto vrijednost imovine fonda prelazi 1,875 milijardi kuna (258 milijuna eura) mora biti veći, do najvišeg iznosa temeljnog kapitala u visini od 75 milijuna kuna (10,3 milijuna eura).

Zakon o investicijskim fondovima uključuje odredbe koje se odnose na pravo poslovnog nastana (osnivanja podružnica) i slobode pružanja usluga (prekogranično pružanje usluga) za društva za upravljanje koja imaju odobrenje za obavljanje djelatnosti u državama članicama EU-a. Zakon također uključuje pravila koja se odnose na tzv. "putovnicu proizvoda". Stupanje na snagu spomenutih odredbi odgođeno je do datuma pristupanja Hrvatske EU-u. Postoje pravila koja se odnose na prihvatljiva ulaganja te diversifikaciju portfelja. Investicijski fondovi obvezni su imati sustav upravljanja rizicima. Imovina fonda pohranjena je kod depozitne banke te ju se ne može založiti kao garanciju ili upotrijebiti za ovrhu od strane trećih osoba. Aktivnosti pohrane i druge aktivnosti koje obavlja depozitna banka za društvo za upravljanje moraju biti odijeljeni, s aspekta organizacijske strukture, od aktivnosti društva za upravljanje. Depozitna banka mora voditi imovinu svakog fonda na zasebnom računu.

Otvorenom investicijskom fondu s javnom ponudom može se odobriti priprema i distribucija prospekta u skraćenom obliku pod uvjetom da je u skraćenom prospektu jasno i vidljivo naznačeno postojanje cjelovitog prospekta te uz napomenu da je cjeloviti prospekt moguće dobiti na zahtjev, kao i uz ogradu da se uvjeti navedeni u skraćenom obliku ne razlikuju od uvjeta iz cjelovitog prospekta.

Prospekt i/ili pravila fonda, koji kod otvorenih investicijskih fondova s javnom ponudom mogu biti skraćeni, moraju prethodno biti dostavljeni ili dostupni svim kupcima udjela u otvorenom investicijskom fondu.

HANFA-i se obvezno dostavljaju polugodišnja i revidirana godišnja izvješća.

Hrvatska je izjavila da će daljnje usklađivanje Zakona o investicijskim fondovima biti dovršeno do kraja 2008. godine.

Što se tiče **administrativne sposobnosti**, tržište vrijednosnih papira i investicijske usluge nadzire HANFA (vidi prije u tekstu), koja je pravni sljednik bivšeg nadzornog tijela na ovom području, odnosno Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske (CROSEC). Krajem 2005. CROSEC je imao 22 djelatnika, od čega sedam u izvršnom odjelu. Nije bilo specijalizacije djelatnika za obavljanje izravnog i neizravnog nadzora, iako je to bilo određeno statutom HANFA-e.

CROSEC je obavio 135 nadzora tijekom 2005. (šest izravnih), oduzeo različite dozvole brokerima i investicijskim društvima. Uvođenje financijskih sankcija u nadležnosti je sudstva.

CROSEC je zaključio sporazume o suradnji sa sličnim institucijama iz Austrije, Bugarske, Bosne i Hercegovine (i Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske), Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Turske, Srbije, Crne Gore i Rumunjske.

III. OCJENA STUPNJA USKLAĐENOSTI I SPOSOBNOSTI PROVEDBE

Hrvatska je postigla zadovoljavajuću razinu usklađenosti s pravnom stečevinom na području financijskih usluga. Nastavljeno je usklađivanje na području banaka i financijskih konglomerata te osiguranja i mirovinskih fondova.

Osnovana su potrebna nadzorna tijela. Međutim, potrebno je nastaviti s jačanjem njihovih nadležnosti. Moguće je poboljšati suradnju s nadzornim tijelima drugih država članica EU-a.

III. a. Banke i financijski konglomerati

Hrvatsko zakonodavstvo na ovom području u dostatnoj je mjeri usklađeno s pravnom stečevinom. Glavne nedostatke u odnosu na pravnu stečevinu predstavljaju nepostojanje određenih zahtjeva za adekvatnošću kapitala, pogotovo što se tiče investicijskih društava, nedostatak sveobuhvatnog okvira za dodatni nadzor financijskih konglomerata te nepostojanje nadzora nad institucijama elektroničkog novca. Bit će potrebno uskladiti obuhvat, razinu garantiranog iznosa te postupke hrvatskoga zakonodavstva u vezi sa sustavom osiguranja depozita.

Hrvatsko zakonodavstvo u dijelu koji se odnosi na **osnivanje i poslovanje kreditnih institucija** ostvarilo je zadovoljavajuću razinu usklađenosti s postojećom konsolidiranom Direktivom o poslovanju banaka (2000/12/EZ). Odredbe Republike Hrvatske vezane uz osnivanje, dobivanje odobrenja za rad, poslovanje i prekid poslovanja kreditnih institucija, kao i njihov nadzor, u velikoj su mjeri usklađene s pravnom stečevinom EU-a. Izračun vlastitog kapitala, ograničenja velikih izloženosti te stopa adekvatnosti kapitala samo su djelomično usklađeni.

Što se tiče zahtjeva vezanih uz **adekvatnost kapitala**, hrvatsko je zakonodavstvo djelomično usklađeno s pravnom stečevinom na tom području (Direktiva 2000/12/EZ). Minimalna stopa adekvatnosti kapitala predviđena hrvatskim propisima (10 %) viša je nego što je određeno Direktivom. Odredbe koje se odnose na izračun zahtjeva za kapitalom vezane uz pozicijski rizik, rizik namire i rizik druge ugovorne strane, kao i devizni rizik, u najvećoj su mjeri transponirane u hrvatsko zakonodavstvo. Odredbe koje se odnose na temeljni kapital te

izračun kapitalnih zahtjeva za investicijska društva još nisu inkorporirane u hrvatsko zakonodavstvo. Zahtjevi za kapitalom za štedne banke i stambene štedionice te štedno-kreditne zadruge (kreditne unije) još nisu usklađeni. Što se tiče potonjih, hrvatska nadležna tijela iskazala su namjeru da zatraže izuzeće od članka 2. Direktive 2000/12/EZ. Neke štedno-kreditne zadruge vjerojatno će se transformirati u prave kreditne institucije. Hrvatska namjerava od štednih banaka i stambenih štedionica zahtijevati da u potpunosti zadovolje zahtjeve vezane uz temeljni kapital sukladno direktivama (prosječni kapital pet institucija o kojima je riječ iznosio je oko 6 milijuna eura krajem 2005. godine).

Hrvatsko zakonodavstvo djelomično je usklađeno s pročišćenim direktivama o poslovanju banaka i adekvatnosti kapitala (2006/48/EZ i 2006/49/EZ). Potrebno je transponiranje velikog broja definicija, uključujući i definiciju operativnog rizika. Odredbe vezane uz izloženost rizicima, zahtjevi za minimalnim vlastitim kapitalom za kreditni i operativni rizik te objavljivanja kreditnih institucija još nisu usklađeni s pročišćenim direktivama. Potrebno je transponirati zahtjeve koji se odnose na zahtjeve za kapitalom investicijskih društava, kao i odredbe koje se odnose na knjigu trgovanja.

Hrvatska je predstavila akcijski plan za transponiranje odredbi pročišćene konsolidirane Direktive o poslovanju banaka i Direktive o adekvatnosti kapitala u vezi s kreditnim institucijama u svoje zakonodavstvo. Međutim, nisu navedeni detaljni planovi za transponiranje zahtjeva za adekvatnošću kapitala u vezi s investicijskim društvima putem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira, čije se donošenje planira u 2008. godini.

U Hrvatskoj trenutno ne postoje pravila o nadzoru **institucija elektroničkog novca** koja odgovaraju Direktivi 2000/46/EZ.

Hrvatsko zakonodavstvo ne uključuje sveobuhvatni okvir za **dodatni nadzor financijskih konglomerata**. Uz donošenje posebnog zakona, potrebno je izmijeniti i dopuniti propise koji uređuju spomenuti sektor, uključujući i Zakon o osiguranju, kako bi se postigla potpuna usklađenost.

Hrvatsko zakonodavstvo na području **sustava osiguranja depozita** djelomično je usklađeno s pravnom stečevinom. Postoji službeno priznat sustav osiguranja depozita. Međutim, hrvatsko zakonodavstvo nije usuglašeno s pravom EZ-a u velikom broju točaka. Minimalna razina osiguranog iznosa trenutno je ispod potrebne razine te sustav ne pokriva depozite pravnih osoba. Niti datum za početak izračuna tromjesečnog roka za naknadu niti diskrecijsko pravo DAB-a da produži taj rok nisu u skladu s direktivama. Potreban je nadzor nad financiranjem DAB-ova sustava.

Hrvatska je istaknula da će u trenutku sastavljanja prijedloga novog Zakona o osiguranju depozita tijekom 2007. biti izvršena analiza mogućnosti potpune primjene odredbi Direktive.

Usklađenost pravnog okvira Republike Hrvatske na području **računovodstva banaka i njihovih podružnica** je djelomična (vidi također Poglavlje 6. – Pravo trgovačkih društava u vezi s primjenom Međunarodnih računovodstvenih standarda).

U dijelu koji se odnosi na **reorganizaciju i likvidaciju** banaka razina usklađenosti hrvatskoga zakonodavstva s Direktivom 2001/24/EZ je zadovoljavajuća. Suprotno Direktivi, u Hrvatskoj nije potrebno objaviti poduzete mjere reorganizacije. Iznimke od načela *lex concursus* nisu u

potpunosti u skladu s Direktivom. Odredbe Direktive u vezi s načelom *lex rei sitae*, ugovorima o netiranju i repo ugovorima nisu u potpunosti integrirane u hrvatsko pravo.

Što se tiče **administrativne sposobnosti** Hrvatske narodne banke za nadzor bankarskog sektora, ona se zamjetno poboljšala tijekom proteklih godina. HNB je uveo nadzor na temelju procjene rizičnosti te reorganizirao Sektor bonitetne regulative i nadzora banaka sukladno izvješću u okviru Programa procjene financijskog sektora (FSAP) koje je izdala Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond 2001. godine. Promjene do kojih je došlo reorganizacijom uključuju veću specijaliziranost djelatnika koji obavljaju izravan nadzor za određeno područje bankovnih aktivnosti, primjerice, kreditni rizik, te jačanje usredotočenosti na operativne rizike. Istodobno s organizacijskim promjenama, postupno je povećan broj djelatnika na području nadzora banaka, posebno izravnog nadzora.

Konsolidirani nadzor banaka u Hrvatskoj je uveden Zakonom o bankama koji je donesen 2002. te podzakonskim aktom koji je prihvaćen te je stupio na snagu sredinom 2003. godine. U Hrvatskoj trenutačno postoji šest grupa banaka koje su predmet konsolidiranog nadzora. HNB izvješćuje o dobroj radnoj suradnji s nadzornicima banaka iz Europske unije koje imaju podružnice u Republici Hrvatskoj. Od 2003. uloženi su pojačani napor u poboljšanje suradnje između domaćih nadzornih tijela, uključujući i osnivanje Odbora za nadzor financijskog sektora. Suradnja je pojednostavnjena te potpomognuta integriranjem nadzora nad nebankovnim sektorom u Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (HANFA). Ugovor o suradnji između HNB-a i HANFA-e potpisan je 28. rujna 2006. godine. Međutim, postoji trajna potreba za produblivanjem suradnje između HANFA-e i HNB-a s ciljem osiguravanja dosljednog budućeg provođenja pravne stečevine.

Iako je tijekom proteklih godina ostvaren napredak, potrebno je nastaviti jačati administrativnu i institucionalnu sposobnost HNB-a u odnosu na posebne značajke hrvatskoga tržišta, a posebno mogući značajni nezaštićeni devizni rizik, rastuću sofisticiranost tržišta te velike izazove koje će donositi potpuno usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a, posebno što se tiče primjene novog okvira kapitalnih zahtjeva.

III. b. Osiguranje i mirovinski fondovi

Usklađenost u sektoru osiguranja je zadovoljavajuća. Glavni nedostaci odnose se na razlike u izračunu granične solventnosti te nepostojanje sveobuhvatnog okvira za nadzor grupa osiguravatelja i društava za reosiguranje.

Usklađenost s odredbama direktiva o **životnom i neživotnom osiguranju** je dobra. Većina odredbi koje se odnose na osnivanje i poslovanje društava za osiguranje u velikoj su mjeri usklađene. To uključuje razdvajanje životnog od neživotnog osiguranje te zahtjeve vezane uz izvješćivanje i reviziju. Zahtjevi za kapitalom hrvatskoga garancijskog fonda u skladu su s minimalnim zahtjevima za kapitalom iz Direktive. Glavna neusklađenost između hrvatskoga zakonodavstva i pravne stečevine odnosi se na izračun granične solventnosti.

Što se tiče životnog osiguranja, još je potrebno prenijeti u hrvatsko zakonodavstvo odredbe o određenim pravilima vezanim uz ulaganja (vidi također Poglavlje 4. – Slobodno kretanje kapitala i Poglavlje 17. – Ekonomska i monetarna unija).

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva koje se odnosi na **specifične vrste neživotnog osiguranja** s relevantnim direktivama je ograničena. Postoje određene odredbe koje uređuju

reosiguranje. Odredbe koje se odnose na osiguranje kredita, osiguranje troškova pravne zaštite i putno osiguranje nisu usklađene.

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva vezana uz **grupe osiguravatelja** je ograničena. Postoje neke osnovne odredbe, kao što je nadzor grupa osiguravatelja i obveze izvješćivanja. Međutim, veći dio relevantne pravne stečevine tek treba prenijeti u hrvatsko zakonodavstvo.

Hrvatsko zakonodavstvo na području **reosiguranja** nije usklađeno s pravnom stečevinom.

Hrvatsko zakonodavstvo koje regulira osiguranja u prometu djelomično je usklađeno s pravnom stečevinom EU-a. Prihvaćena su osnovna načela kao što je garancijski fond, tzv. sustav *bonus-malus* te ovlaštenu predstavnik. Minimalni iznosi pokrića niži su nego što je to određeno u Direktivi.

Odredbe vezane uz **posredovanje i zastupanje** u osiguranju djelomično su usklađene s pravnom stečevinom. Iznos pokrića osiguranja od profesionalne odgovornosti još nije dostigao potrebnu razinu te se ne čini da obuhvaća sve kategorije posrednika u osiguranju. Hrvatska još nije preuzela nikakve obveze u vezi s prihvaćanjem minimalnih razina osiguranja od profesionalne dogovornosti. Štoviše, potrebno je u hrvatsko pravo uključiti načela koja se odnose na slobodu pravnog nastana i slobodu pružanja usluga od strane posrednika iz drugih država članica. Poslovi zastupanja u osiguranju moraju biti dopušteni svim kategorijama posrednika u osiguranju (zastupnicima) te ne smiju biti rezervirani samo za povezane posrednike u osiguranju, kako je navedeno u sadašnjem hrvatskom zakonu u vezi s posrednicima u osiguranju. K tome, aktivnosti zastupanja u osiguranju koje se obavljaju u stanicama za tehnički pregled vozila moraju biti dopuštene svim posrednicima u osiguranju iz Europske unije te ne smiju biti rezervirane samo za povezane posrednike u osiguranju, kako je trenutačno uobičajeno.

Što se tiče **računovodstva osiguranja**, ono je na dobroj razini usklađenosti s pravnom stečevinom. Tehničke i matematičke pričuve, izgled i predstavljanje financijskih izvješća te obveza objavljivanja u velikoj su mjeri usklađeni s Direktivom. Hrvatska još treba transponirati važne definicije u svoje zakonodavstvo, kao što su definicije društva za osiguranje te aktivnosti društva za osiguranje, pravila vrednovanja i obveze objavljivanja.

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva na području **reorganizacije i likvidacije** društava za osiguranje s pravnom stečevinom EU-a je zadovoljavajuća. Suprotno Direktivi, u Hrvatskoj ne postoji obveza objavljivanja reorganizacijskih mjera.

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva na području **mirovinskog osiguranja** s pravnom stečevinom EU-a je zadovoljavajuća. Odredbe koje se odnose na dobivanje odobrenja, određene definicije, odvajanje društva pokrovitelja i mirovinskog društva, kriterije prihvatljivosti za rukovodstvo i imatelje udjela zadovoljavajuće su usklađene s pravnom stečevinom EU-a. Međutim, potrebno je transponirati pravila o upravljanju i skrbništvu te odredbe koje se odnose na prekogranično poslovanje. Štoviše, hrvatsko zakonodavstvo dopušta otvorene i zatvorene fondove, dok se isključivo zatvorena dobrovoljna društva za osiguranje priznaju kao institucije za pružanje mirovinskog osiguranja (IORP) sukladno Direktivi 2003/41/EZ. Osim toga, dok hrvatsko zakonodavstvo omogućuje dobrovoljnim mirovinskim društvima upravljanje tzv. programima *direct benefit*, IORP-ovi sukladno Direktivi smiju upravljati samo tzv. programima *direct contribution*.

Što se tiče **administrativne sposobnosti**, nadzor društava za osiguranje i mirovinskih fondova obavlja Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA). HANFA je neovisna, javna pravna osoba. Njezina nadzorna sposobnost je ojačana. Međunarodna suradnja može se dalje poboljšati sklapanjem sporazuma o suradnji (vidi također stavak III. d.).

III. c. Infrastruktura financijskog tržišta

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a na području infrastrukture financijskog tržišta na niskoj je razini.

Usklađenost hrvatskih odredbi o **konačnosti namire** u platnim sustavima i sustavima namire vrijednosnih papira je ograničena. Postoji nekoliko pitanja koja se odnose na namiru transakcija i postupke obavješćivanja u slučaju nesolventnosti koja nisu uređena.

Hrvatsko zakonodavstvo na području **financijskog kolaterala** nije usklađeno s pravnom stečevinom EU-a.

III. d. Tržište vrijednosnim papirima i investicijske usluge

Odredbe koje se odnose na tržište vrijednosnim papirima i investicijske usluge djelomično su usklađene s pravnom stečevinom. Potrebni su daljnji naponi u vezi s uređivanjem i nadzorom investicijskih društava i uređenih tržišta, prospektima, zlorabom tržišta i investicijskim fondovima. Hrvatska mora osnovati službeno priznati sustav za nadoknadu štete ulagateljima.

Hrvatsko zakonodavstvo obuhvaća neke elemente Direktive o **tržištu financijskim instrumentima**. Bit će potrebno značajno revidiranje Zakona o tržištu vrijednosnih papira u vezi s definicijama, dodjeljivanjem odobrenja za obavljanje poslovanja i poslovanjem investicijskih društava, pravilima zaštite ulagatelja, transparentnosti i cjelovitosti tržišta te uređenim tržištima. Bit će potrebno ukloniti pravilo koncentracije.

Hrvatsko zakonodavstvo u dijelu koji se odnosi na **sustav za nadoknadu štete ulagateljima** nije usuglašeno s pravnom stečevinom EU-a. Trenutačno u Hrvatskoj ne postoji službeno priznat sustav za nadoknadu štete ulagateljima.

Usklađenost hrvatskoga zakonodavstva s pravnom stečevinom u dijelu koji se odnosi na uvrštavanje u trgovanje te obveze transparentnosti društava čijim se dionicama trguje je zadovoljavajuće. Međutim, potrebno je osnažiti ovlasti HANFA-e na području uvrštenja vrijednosnih papira u službene kotacije. Također, potrebno je postrožiti i pravila koja se odnose na objavljivanje reguliranih informacija.

Usklađenost s Direktivom o **prospektima** je ograničena. Mnogobrojne definicije još nisu uključene u hrvatsko zakonodavstvo. Hrvatsko zakonodavstvo ne predviđa skraćene informacije, elektroničku objavu niti dopunu prospekata u slučaju bitnih novih činjenica.

Hrvatsko zakonodavstvo djelomično je usklađeno s Direktivom o **zlorabi tržišta**. Hrvatska je odredila jedinstveno nadležno tijelo i pravila o korištenju povlaštenih informacija i zlorabi tržišta. Međutim, različite definicije i zahtjevi u vezi s transparentnosti još su užeg obuhvata nego što je to određeno Direktivom. Ne sankcionira se manipuliranje tržištem. Potrebno je osnažiti ovlasti nadležnog tijela (HANFA-e).

Što se tiče **društava za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire**, hrvatsko zakonodavstvo u velikoj je mjeri usklađeno s pravnom stečevinom. Odredbe koje se odnose na dobivanje odobrenja za obavljanje djelatnosti, politike ulaganja, objavljivanje skrbništva i nadzor postoje u hrvatskom zakonodavstvu. Međutim, potrebno je još donijeti nekolicinu provedbenih propisa.

Administrativna sposobnost na području tržišta vrijednosnih papira i investicijskih usluga nastavlja jačati. Osnivanje HANFA-e trebalo bi omogućiti dosljedniji i sveobuhvatniji pristup na ovom području. Međutim, potrebno je osnažiti ukupnu administrativnu i institucionalnu sposobnost radi rastućeg opsega odgovornosti HANFA-e te joj omogućiti preuzimanje obveza sukladno pravnoj stečevini.